

En intersektionell undersökning av (o)trygghet i offentliga rum

An intersectional analysis of feelings of (un)safety in public space

Criticism has been levelled at established methods for quantitatively measuring and mapping experiences of (un)safety, where safety is often defined as the absence of crime. However, safety is far more complex, relating to individuals' social positions, bodily expressions, experiences, and the power structures we live within. We align ourselves with this broader understanding of safety, arguing that a reductionist view of safety as simply the absence of crime is problematic in the Swedish context, where safety measurements often inform municipalities' efforts to improve safety in public spaces. Against this backdrop, this study aims to introduce an intersectionally grounded exploratory quantitative analysis of safety and provide an empirical example of the results of such an analysis. The example is based on the Swedish National Council for Crime Prevention's (Brå) National Safety Survey (NTU) from 2019. The study's findings illustrate the complex interplay between power structures and experiences of (un)safety in public spaces.

Key words: (Un)safety, intersectionality, multiple correspondence analysis (MCA), intersectional quantitative analysis

[P]inpointing unequal spatial distribution of fear and sexist and racist violence can be part of an overall notion of the right to the city and radical equality. But it is important to point out both the gendered and the racialist nature of urban dynamics, as well as their intersections. Thus, the safety debate and safety measures that prevail today need to be re-imprinted with feminist and anti-racist politics. (Listerborn 2016: 257)

Den offentliga debatten i Sverige har under de senaste åren ofta handlat om invånarnas brist på trygghet i sina bostadsområden och andra offentliga platser till följd av kriminalitet. Det här är inte unikt för Sverige, utan följer en internationell utveckling som även kan kopplas till ökad populism och en auktoritär politik som slagit mynt av människors rädsla. Sverige skiljer sig dock från andra länder eftersom det här är trygghet och inte rädsla för brott som i första hand fokuseras, något som kan kopplas till en historisk strävan efter ekonomisk, social och materiell trygghet för befolkningen (Sahlin Lilja 2018: 171, 186). I slutet av 1970-talet skedde en förändring i diskursen kring trygghet, som alltmer började kopplas samman med rädsla för brott (Sahlin Lilja 2018: 2021). Därefter det har trygghetsdebatten nästan uteslutande handlat om brottslighet och rättssamhället (Hermansson 2018).

Enkätundersökningar som syftar till att mäta upplevelser av trygghet utgår i dag i regel från Philip Ennis studie i USA från 1967, där han operationaliserade trygghet med ett fåtal enkätfrågor om hur trygga människor känner sig när de rör sig i sitt eget bostadsområde. Särskilt en fråga rörande känslan av trygghet när man rör sig i sitt bostadsområde efter mörkrets inbrott har fått stor inverkan på dagens trygghetsundersökningar (Sahlin Lilja 2021: 77). Brottsförebyggande rådet använder än i dag frågan ”Om du går ut ensam sent en kväll i området där du bor, hur trygg eller otrygg känner du dig då?” som ett generellt mått på (o)trygghet¹ i den årliga Nationella trygghetsundersökningen. Detta sätt att mäta (o)trygghet har länge kritiserats för att inte ta hänsyn till att känslor som (o)trygghet är komplexa och hänger samman med socioekonomiska och kontextuella faktorer och därför skiljer sig åt mellan både individer och grupper (Valentine 1989; Whitzman 1992, 2007; Werkele & Whitzman 1995; Garland 2001; Lee 2001, Hollway & Jefferson 2013; se även Pain 2000 för en översikt).

Gill Valentine (1989), Gerda Werkele och Carolyn Whitzman (1995; se även Catallo & Whitzman 1994; Whitzman 2007) är några av de feministiska forskare som redan under 1980-talet kritiserade den här typen av kvantitativa studier för att inte ta hänsyn till strukturella perspektiv på (o)trygghet. Tillsammans menade kritikerna att synen på otrygghet som ett könsneutralt fenomen och framställningen av kvinnors rädsla som något irrationellt osynliggjorde kvinnors erfarenheter och behov i såväl policy som stadsplanering (Valentine 1989). Forskningen efterlyste nya sätt att planera och utveckla städer utifrån ett genusperspektiv, där kvinnors erfarenheter av rädsla och otrygghet i det offentliga rummet inte skulle ses som något skilt från upplevelser i privata rum där kvinnor generellt är mer utsatta för våld (Pain 2001; Whitzman 2007, se även Listerborn 2001). Mycket av den tidiga forskningen inom det här fältet gjordes i Toronto och introducerade en rad olika initiativ och strategier (såsom trygghetsvandringar och deltagande planering) som syftade till att göra städer både tryggare och mer inkluderande för kvinnor. Som Listerborn (2016: 253) noterar fick dessa initiativ stor spridning internationellt, inte minst i Sverige (se även Listerborn 2001, 2002). Med tiden har de dock förlorat sin feministiska grund och alltmer ersatts av brottsförebyggande ambitioner att ”bygga bort” brott och brottslighet genom ökad övervakning och kontroll av offentliga rum. Dessa typer av åtgärder har kritiserats hårt från feministiskt håll, då de inte tar hänsyn till frågor som homofobi, rasism och sexism (Koskela och Pain 2000; Rönnblom, Linander och Sandberg 2020) och därmed varken utmanar eller förändrar de maktrelationer som strukturerar offentliga rum (Brandén 2022; Sjöberg 2024).

Som denna bakgrund visar finns det omfattande kritisk och feministisk forskning som studerat dessa frågor med hjälp av kvalitativa metoder (exempelvis Listerborn 2001, 2002; 2015 Sandberg 2011; Sandberg & Rönnblom 2016; även Valentine 1989; Stanko 1990; Koskela 1999; Pain 2000), men det saknas ännu generaliserbara studier utifrån kritiska perspektiv (Kern 2010; Sandberg 2011; Listerborn 2016).

1 Trygghet och otrygghet kopplas ofta samman i den svenska politiska debatten, därför används termen (o)trygghet för att hänvisa till dem båda.

Den studie som den här artikeln baseras på introducerar en explorativ statistisk metod som teoretiskt förankras i ett kritiskt perspektiv, närmare bestämt ett intersektionellt perspektiv. Det huvudsakliga skälet för detta är att ojämlika (makt)relationer mellan sociala grupper bör inkluderas i analyser av (o)trygghet. Förhoppningen är att det intersektionella perspektivets styrka i fråga om att synliggöra erfarenheter och upplevelser hos olika sociala grupper ska kunna kombineras med den kvantitativa analysens generaliserbarhet och möjlighet att analysera stora datamaterial. Behovet av den här typen av studier har under senare år lyfts fram av forskare inom exempelvis folkhälsovetenskap (Bauer & Scheim 2019; Bauer, Churchill, Mahendran, Walwyn, Lizotte & Villa-Rueda 2021; Harari & Lee 2021). Vi ser således att den här studien dels bidrar till utvecklingen av trygghetsmätningar och intersektionella kvantitativa studier i allmänhet, dels har potential att även bidra med viktig kunskap för trygghetsforskningen inom exempelvis feministisk geografi och andra närliggande forskningsfält.

Mot denna bakgrund är syftet med föreliggande studie att introducera en intersektionellt grundad explorativ kvantitativ analys av trygghet och ge ett empiriskt exempel på vilka resultat en sådan analys kan ge. Exemplet bygger på ett enkätmaterial, närmare bestämt Brottsförebyggande rådets (Brås) Nationella trygghetsundersökning (NTU) från 2019. Empirin är avgränsad till Medelpad, ett landskap och polisområde i södra Norrland bestående av de tre kommunerna Timrå, Ånge och Sundsvall. Anledningen till att artikeln fokuserar på Medelpad är dels att studien är en del av ett avhandlingsprojekt där (o)trygghet inom ramen för stadsplanering och stadsutveckling i Sundsvall studeras, dels att ambitionen är att bidra med perspektiv på trygghet från en annan geografisk plats och kontext än den som stora delar av tidigare forskning på området har behandlat. Tidigare svenska studier har en slagsida mot stora urbana städer som Malmö och Göteborg (exempelvis Listerborn 2000, 2002, 2016). Mindre men ändå urbana platser som exempelvis Sundsvall förekommer mer sällan i trygghetsstudier.²

Intersektionalitet som teoretisk och metodologisk utgångspunkt

Inom intersektionell teori ses förtyck och privilegier som sammanflätade system. Sociala (makt)relationer av över- och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan exempelvis ras/etnicitet, kön/genus, sexualitet, klass, ålder och funktionsvariationer (Crenshaw 1989; 1991; Hill Collins 2000; Harnois 2013). Kategorier utgör med andra ord historiskt institutionaliserade positioner, sammanlänkade genom sociala relationer. Länge sågs intersektionalitet som ett teoretiskt och metodologiskt verktyg för kvalitativa studier, men intersektionella perspektiv och begrepp tillämpas allt oftare även i kvantitativa studier (Bowleg 2012; Bauer 2014; Bauer m.fl. 2021). Anledningen till detta är bland annat att det möjliggör generaliserbara analyser av hur olika maktdordningar och deras intersektioner påverkar människors vardag (se Giritli Nygren,

² Ett undantag som bör nämnas i detta sammanhang är den trygghetsforskning som gjorts med fokus på Umeå, som har vissa likheter med Sundsvall (bland annat Sandberg & Tollefsen 2010 och Sandberg 2011).

Olofsson & Öhman m.fl. 2020), exempelvis med avseende på (o)trygghet. Vi kan med andra ord studera det komplexa samspelet mellan strukturellt förtryck, privilegier och subjektiva upplevelser av (o)trygghet i det offentliga rummet.

Tidigare forskning har betonat att en av de största utmaningarna för all intersektionell analys är kategorisering och hantering av densamma (McCall 2005; Cho, Crenshaw & McCall 2013). Vid kvantitativ analys är det ofrånkomligt att man i viss utsträckning förenklar sociala kategorier, då den till stor del utgår från just kategorisering (Bauer m.fl. 2021: 7). Mot denna bakgrund har man befarat att den dynamiska och relationella förståelse av sociala (makt)positioner som intersektionell teori erbjuder ska urholkas eller tappas bort vid intersektionell kvantitativ analys. Denna risk framhålls av bland andra Bauer m.fl. (2021: 2) med hänvisning till Hancock (2007):

In adapting intersectionality for quantitative research, the works of Hancock and McCall are particularly influential. Hancock (2007) differentiates an intersectional approach from an “additive” approach that considers effects of social identities singly and assumes that effects at an intersection of identities can be understood as a sum of their parts. In contrast, intersectionality posits that experiences at an intersection are co-constituted and must be considered jointly.

Den föreliggande studien syftar till att ge ett exempel på hur upplevelser av (o)trygghet kan analyseras utifrån ett intersektionellt perspektiv. Studier av otrygghet baseras ofta på enkätundersökningar. Som nämndes i inledningen är ett svenskt exempel Brottsförebyggande rådets återkommande studie Nationella trygghetsundersökningen. För en studie som vill kombinera en intersektionell förståelse av (o)trygghet i det offentliga rummet med kvantitativ metod är det således viktigt att de begrepp och metoder som används kan bli statistiskt kvantifierade utan att för den skull osynliggöra eller förminska hur känslor av otrygghet sammanvävs med maktstrukturer och ojämlikheter. Intersektionell kvantitativ metod eftersträvar därför att mäta historiskt institutionaliserade positioner i sociala strukturer utan att blunda för den flytande karaktären av sociala kategorier.

Detta ligger i linje med vad McCall (2005) kallar för ett mellankategoriskt förhållningssätt, *intercategorical approach*, till kategorisering i intersektionell analys. Det bygger på att forskare preliminärt antar befintliga analytiska kategorier i syfte att dokumentera och studera skillnader mellan olika intersektionella positioner (McCall 2005; se även McCall 2001). I angreppssättet ligger att det är de ojämlika (makt) relationerna mellan sociala grupper som utgör utgångspunkten för analysen. Detta ställer höga krav på att den analysmetod som används fångar upp och visualiserar komplexiteten i samhället utan att reproducera eller dölja underliggande normer, maktordningar och ideologiska influenser (Cho m.fl. 2013). Förståelsen av kategorier som historiskt institutionaliserade positioner sammanlänkade genom sociala relationer kräver en metod som tillåter analys av samspelet mellan över- och underordningar i stället för att bekräfta på förhand definierade kategorier – med andra ord en metod som tar hänsyn till den relationella karaktären av kategorier så att det blir möjligt att

omsätta antagandet om intersektionalitet i den kvantitativa analysen (Giritli Nygren m.fl. 2020). Mot bakgrund av detta, och i enighet med Giritli Nygren m.fl. (2020), är multipel korrespondensanalys (MCA) en lämplig analysmetod. Nedan presenteras denna analysmetod närmare, följt av en presentation av det datamaterial som studien bygger på.

Metod och material

Geometrisk dataanalys (GDA) och multipel korrespondensanalys (MCA) är inom sociologin närmast förknippade med Pierre Bourdieus studier av status, klass och kultur. I sitt verk *La Distinction* (1984[1979]) undersöker Bourdieu hur olika samhällsklasser skiljer sig åt i kulturell smak, livsstil och konsumtionsmönster genom att konstruera ett *socialt rum*. Det sociala rummet är inte bara metaforiskt, utan utgör framför allt en beteckning på relationer – samlade avstånd och närheter – mellan individer och deras egenskaper (Forsberg 2018: 29). Efter Bourdieu har MCA använts för att exempelvis studera kultur/smak och klass i en svensk kontext (Börjesson 2016), men även inom utbildningssociologi för att studera hur exempelvis kapital inverkar på ungdomars val av gymnasieutbildning (Forsberg 2018), och medianvändning (Lindell & Hovden 2017). I det här fallet består det sociala rum som konstrueras och studeras av otrygghets- och oroskänslor samt förtroende för polis, rättsväsende, åklagarna, domstolarna och kriminalvården, inom vilket sociala positioner placeras ut.

Multipel korrespondensanalys (MCA)

MCA, som ingår i den familj av statistiska metoder som kallas geometrisk dataanalys³ (GDA), bygger på korstabulering av kategoriska variabler och producerar en geometrisk modell – ett mångdimensionellt geometriskt rum – av multivariata data (Le Roux & Rouanet 2004: 179). Detta rum går att likna vid en typ av koordinatsystem som utgörs av två eller fler korsade axlar och ”fält” (alternativt kvadranter) som illustrerar hur de inmatade variablerna relaterar till varandra; ju närmare kategorier placeras varandra, desto oftare förekommer de tillsammans i materialet. Till skillnad från exempelvis regressionsanalyser, där det är samband och styrkan i dessa samband som står i fokus, är det vid MCA de samlade relationerna mellan variablerna som är av intresse. Med andra ord är den största skillnaden mellan den metod vi tillämpar och de vanligast förekommande metoderna inom fältet att MCA har en explorativ ansats och därmed inte prövar eller reproducerar på förhand definierade orsakssamband eller kluster. Det är således möjligt att kartlägga respondenternas svar utan att på förhand göra antaganden om samband eller skillnader. Ytterligare en skillnad jämfört med till exempel regressionsanalys är att MCA genererar visuella resultat som åskådliggör resultaten på ett mer tillgängligt sätt.

³ Geometrisk dataanalys är en analys som (geometriskt) presenterar data med hjälp av moln av punkter vilka visar hur variabelers kategorier förhåller sig till varandra (Le Roux och Rouanet 2004, 2010; se även Abdi och Valentin 2007).

Vid MCA indelas ingående variabler i två grupper: aktiva variabler och inaktiva supplementära variabler. För att tala med Bourdieu kan vi säga att de aktiva, strukturerande variablerna formar de ”fält” inom vilka de inaktiva supplementära, kategoriska variablerna placeras ut. Genom att använda variabler för trygghet, oro för att utsättas för brott och förtroende för rättsväsendet som aktiva variabler skapar vi ett rum av (o) trygghetsupplevelser och förtroende. Mot bakgrund av tidigare forskning är det rimligt att anta att det kan finnas skillnader i hur män och kvinnor placerar sig i förhållande till varandra i ”trygghetsrummet”, det vill säga att deras (o)trygghetsupplevelser skiljer sig åt (Beebejaun 2016; Johansson & Haandrikman 2023). Detta är möjligt att undersöka med hjälp av MCA, men genom skapandet av intersektionella positioner blir det även möjligt att studera till exempel hur män med låg inkomst placeras i förhållande till kvinnor med låg inkomst eller i förhållande till män och kvinnor med hög inkomst. Med andra ord säger positionen inom rummet något om hur offentliga rum upplevs ur trygghetsperspektiv, hur oro för att utsättas för olika typer av brott eller förtroende för rättsväsendet skiljer sig åt mellan olika grupper.

Vid MCA är det således möjligt att kategorier – sociala positioner – överlappar, blandas och förblir aktiva eller inaktiva i analysen (Öhman m.fl. 2018; Giritli Nygren m.fl. 2020). I den föreliggande analysen kommer därför bakgrundvariablerna kön, inkomst, ålder och föräldrars födelseland att inkluderas och studeras var för sig, och variablerna kön, inkomst och föräldrars födelseland kommer att kombineras så att de bildar intersektionella positioner (se Appendix 1). MCA gör det således möjligt att studera både skillnader i upplevelser av (o)trygghet, oroskänslor och förtroende mellan enskilda (sociala) positioner och likheter och skillnader mellan grupper utifrån intersektionella positioner. Detta är med andra ord ett exempel på hur man kvantitativt kan närma sig frågan om hur sociala relationer och system av sociala relationer påverkar varandra och samtidigt ta hänsyn till historiskt konstruerade (ojämlika) sociala relationer (Walby, Armstrong & Strid 2012; se även McCall 2005; Harnois 2013; Öhman & Olofsson 2018). På så vis blir det möjligt att kombinera de värdefulla verktyg som intersektionell teori erbjuder med generaliserbarheten hos statistiska analyser av kvantitativa datamaterial i syfte att studera det komplexa samspelet mellan maktordningar (McCall 2005). Samtliga analyser har gjorts i RStudio.⁴

Datamaterial

Det datamaterial som används i den här studien kommer från Nationella trygghetsundersökningen (NTU), en årlig rikstäckande enkätundersökning som syftar till att ge en bild av svenskarnas självrapporterade utsatthet för brott, otrygghet, oro för brott, förtroende för rättsväsendet och erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. Datainsamlingen genomfördes mellan januari och april 2019 av Brottsförebyggande rådet med hjälp av SCB. Undersökningen bygger på ett nationellt stratifierat, obundet och slumpmässigt urval (STOSU) av personer mellan 16 och 84 år. Utifrån lokalpolisom-

⁴ Huvudsakligen har paketet FactoMineR använts för analyserna och kompletterats med ggplot2 och factoextra.

råden och åldersgrupper (16–29 och 30–84 år) har 188 strata definierats, och urvalet därefter har dragits från registret över totalbefolkningen. Totalt bestod urvalet av 199 641 personer, och med en svarsfrekvens på 36,8 procent utgjordes det statistiska underlaget av 73 461 respondenter. I den föreliggande studien har dock lokalpolisområdet Medelpad brutits ut, varför urvalet i stället utgörs av totalt 788 respondenter.⁵ Urvalsramen för undersökningen är stratifierad utifrån lokalpolisområde och ålder. Urvalet har fördelats lika mellan lokalpolisområdena och därefter proportionerligt i åldersgrupperna 16–29 år och 30–84 år. I urvalet har hänsyn tagits till förmodade svarsfrekvenser, så att grupper som är särskilt intressanta för urvalet och grupper som förmodas vara mindre benägna att delta i undersökningen – unga män och kvinnor under 30 år – översamplats. Genom denna åtgärd har avvikelser från ett proportionerligt urval bedömts vara så små som möjligt och urvalet blivit mer effektivt i syfte att kunna redovisa tillförlitliga resultat (Brottsförebyggande rådet 2019a: 13).

Som nämndes inledningsvis grundar sig beslutet att enbart fokusera på Medelpad dels på att studien är en del av ett avhandlingsprojekt, där (o)trygghet inom ramen för stadsplanering och stadsutveckling i Sundsvall studeras, dels på att ambitionen är att bidra med perspektiv på (o)trygghet utifrån en annan geografisk plats och kontext än den som mycket av tidigare forskning inom området har inriktat sig på.

Enkäten som används i Nationella trygghetsundersökningen består av fyra frågemoduler: (1) *Inställning till rättsväsendet*, (2) *Trygghet och oro för brott under senaste året*, (3) *Utsatthet för brott under 2018* och (4) *Kontakter med rättsväsendets myndigheter de senaste tre åren*. Bakgrundvariabler som berör respondenters kön, ålder, kommun, län, civilstånd, födelseland, föräldrars födelseland, utbildningsnivå, sammanräknad förvärvsinkomst, yrkesgrupp (SSYK) och disponibel inkomst för individen och hushållet har hämtats från SCB:s register. Bakgrundsväriabler som respondenterna själva besvarat rör respondentens födelseår, vem/vilka respondenten bor tillsammans med, bostadstyp, om respondenten själv eller tillsammans med någon äger bostaden samt högsta slutförda utbildning och huvudsaklig sysselsättning.

Variabler och konstruktionen av det sociala rummet

De variabler som syftar till att mäta (o)trygghet och oro för brott och som använts i analysen berör i vilken utsträckning respondenterna oroar sig över brottsligheten i samhället, om de känner sig trygga eller otrygga om/när de går ut ensamma sent på kvällen i området där de bor, om de känner oro för att bli misshandlade, rånade och/eller våldtagna eller på annat sätt sexuellt angripna. Med tanke på tidigare forskning (Berg & Johansson 2016; Doyle, Frogner, Andershed & Andershed 2015), som visar att förtroende för exempelvis polis och rättsväsende har betydelse för individers (o)trygghetsupplevelser, har fem variabler som mäter förtroende för polis, rättsväsende,

5 Enligt Brottsförebyggande rådet är det möjligt att göra analyser på lokal nivå med tanke på urvalets storlek, men det kan finnas vissa begränsningar för vissa detaljerade analyser av exempelvis utsatthet för enskilda brottskategorier inom statistiskt sett små grupper på lokal nivå. Detta är något som vi varit medvetna om i de analyser vi genomfört.

åklagarna, domstolarna och kriminalvården samt fyra variabler som mäter förtroende för att rättsväsendet och polisen hanterar misstänkta rättvist och utsatta bra lagts till som aktiva variabler.

Sedan lämpliga aktiva, strukturerande variabler identifierats genomfördes en omkodning av samtliga variabler i syfte att minska antalet variabelkategorier och göra dem bättre lämpade för MCA (se Appendix 1 för mer detaljerad redovisning av variablerna och hur de omkodats). Som supplementära variabler användes som nämnts kön, inkomst, ålder och föräldrars födelseland. Kön, inkomst och föräldrars födelseland kombinerades till intersektionella positioner som visar hur enskilda individer kan inneha olika hierarkiska positioner i stratifierade system. Kön mättes som man eller kvinna, och för inkomst – som använts som ett mått på (ekonomisk) klass – användes en kontinuerlig inkomstvariabel som kodats om till två inkomstgrupper, nämligen låginkomsttagare och medel- och höginkomsttagare. Denna gruppering är baserad på SCB:s definition av låginkomsttagare, nämligen en person som tjänar hälften av medianinkomsten i Sverige. År 2021 låg medianinkomsten i Sverige på 337 000 kronor per år (SCB 2021). Inkomster under 168 500 kronor kodades därför som låga, medan övriga kodades som medelinkomst eller hög inkomst. Tidigare forskning har visat att det finns en skillnad i upplevelser av trygghet beroende på individens socioekonomiska förutsättningar, men också beroende på genus och etnicitet (exempelvis Alexander & Pain 2012; Listerborn 2015). För att kunna undersöka detta i föreliggande studie användes föräldrarnas födelseland (kodat som Sverige eller ej Sverige). ”Ej Sverige” betyder att minst en av föräldrarna är född utanför Sverige. Efter de initiala omkodningarna av bakgrundsvariablerna kombinerades de nya variablerna i syfte att konstruera intersektionella positioner som illustrerar hur respondenterna på olika sätt positioneras utifrån de olika maktstrukturerna. Den ursprungligt kontinuerliga åldersvariabeln kodades om till tre åldersgrupper om 16–29 år, 30–59 år och 60–84 år.

Tabell 1. Översikt av konstruerade intersektionella positioner i form av kön, inkomst och föräldrars födelseland.

Kön	Föräldrars födelseland*	Inkomst	Akronym för intersektionell position
Man (M)	Sverige (S)	Låg inkomst (U)	MSU
Man (M)	Sverige (S)	Medel/hög inkomst (Ö)	MSÖ
Man (M)	Ej Sverige (ES)	Låg inkomst (U)	MESU
Man (M)	Ej Sverige (ES)	Medel/hög inkomst (Ö)	MESÖ
Kvinna (K)	Sverige (S)	Låg inkomst (U)	KSU
Kvinna (K)	Sverige (S)	Medel/hög inkomst (Ö)	KSÖ
Kvinna (K)	Ej Sverige (ES)	Låg inkomst (U)	KESU
Kvinna (K)	Ej Sverige (ES)	Medel/hög inkomst (Ö)	KESÖ

* ”Sverige” betyder att båda föräldrarna är födda i Sverige, medan ”Ej Sverige” betyder att minst en förälder är född utanför Sverige.

Totalt har 20 variabler inkluderats i analysen, 15 aktiva och 5 supplementära variabler. I Appendix 2 redovisas de ingående variablerna och hur svaren fördelar sig mellan svarsalternativen.

Som nämnts ovan medger MCA en viss flexibilitet i hur kategorisering hanteras i analysen. Det är möjligt att kombinera variabler, att ha vissa variabler aktiva och att ha andra inaktiva i analysen. I den föreliggande analysen har trygghets-, oros- och förtroendevariablerna utgjort de aktiva variablerna, som analysen alltså baseras på, medan bakgrundsvariablerna och de intersektionella positionerna varit inaktiva. Det betyder med andra ord att de inte påverkat konstruktionen av rummet. Som nämnts ovan bygger den föreliggande analysen på 15 aktiva variabler med totalt 30 aktiva variabelkategorier som tillsammans konstruerar ett socialt rum av (o)trygghetsupplevelser och förtroende utifrån två hierarkiskt ordnade axlar. Med hierarkiskt ordnade axlar menas att den första axeln är den som bäst sammanfattar den samlade informationen, det vill säga de totala skillnaderna mellan alla (o)trygghetsupplevelser, oroskänslor och förtroenden, medan den andra axeln utgör den bästa representationen av övrig information. Axlarnas respektive förklaringsvärde anges i egenvärde och indikerar hur mycket av den samlade informationen i fördelningen av egenskaper som axeln återger (se Tabell 2). Av det modifierade egenvärdet⁶ framgår att axlarna förklarar 73,21 respektive 13,29 procent av den totala variansen i det konstruerade rummet.

Tabell 2. Egenvärde och modifierat egenvärde för axel 1–10.

Axel	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Egenvärde	0,353	0,189	0,061	0,051	0,047	0,045	0,045	0,038	0,034	0,029
Modifierat egenvärde	0,082	0,015	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Modifierat egenvärde (%)	73,21	13,29								
Kumulativt modifierat egenvärde (%)		86,50								

Sedan vi nu undersökt vilka axlar som är meningsfulla att gå vidare med är det dags att undersöka dessa axlar närmare och sociologiskt tolka innebörden av dem och det rum som de skapar.

⁶ Vid MCA tenderar variansen att underskatta den enskilda axelns förklaringsvärde, varför modifierade egenvärden (enligt Jean-Paul Benzécri's modell) rekommenderas (Le Roux och Rouanet 2004: 209, även Le Roux och Rouanet 2010: 39).

Ett socialt rum av otrygghetsupplevelser, oroskänslor och förtroende

För att tolka de axlar som statistiskt konstruerar rum ser vi till vilka variabelkategorier som bidrar mest till respektive axel; ju högre bidragsvärde, desto mer bidrar den specifika kategorin till axeln. I tabell 3 och 4 nedan redovisas bidragsvärdena för de kategorier vilkas värden överstiger det genomsnittliga bidragsvärdet för de båda axlarna. Av tabellerna framgår även om variabelkategorierna har positiva eller negativa koordinatvärden i rummet (exakta koordinater redovisas i Appendix 3). Med utgångspunkt i variabelkategoriernas bidragsvärden och koordinatvärden⁷ går det att utläsa att den horisontella axeln (axel 1) handlar om förtroende för polisen, rättsväsendet, åklagarna och domstolarna, samt förtroende för att polis och rättsväsende behandlar misstänkta rättvist och utsatta bra, medan den vertikala axeln (axel 2) handlar om (o)trygghets- och oroskänslor.

Tabell 3. Aktiva variabler och kategorier samt deras bidragsvärden (Bv.), Axel 1.

Axel 1				
Variabel	Kategori (+)	Bv.	Kategori (-)	Bv.
Förtroende för polisen	Varken stort/litet, eller litet förtroende för polisen	5,201	Stort förtroende för polisen	3,704
Förtroende för rättsväsendet	Varken stort/litet, eller litet förtroende för rättsväsendet	5,843	Stort förtroende för rättsväsendet	4,785
Förtroende för åklagarna	Varken stort/litet, eller litet förtroende för åklagarna	5,549	Stort förtroende för åklagarna	5,257
Förtroende för domstolarna	Varken stort/litet, eller litet förtroende för domstolarna	4,945	Stort förtroende för domstolarna	5,183
Förtroende för kriminalvården	Varken stort/litet, eller litet förtroende för kriminalvården	3,142	Stort förtroende för kriminalvården	4,067
Förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	5,596	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	4,930
Förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	5,425	Stort förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	4,001
Förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	3,080	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	5,884
Förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	4,473	Stort förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	4,521
Summa		43,254		42,332

7 I enighet med Le Roux och Rouanet (2010:84) betraktas avstånd över 0,5 från origo i de geometriska återgivningarna av rummet som betydande.

Tabell 4. Aktiva variabler och kategorier samt deras bidragsvärden (Bv.), Axel 2.

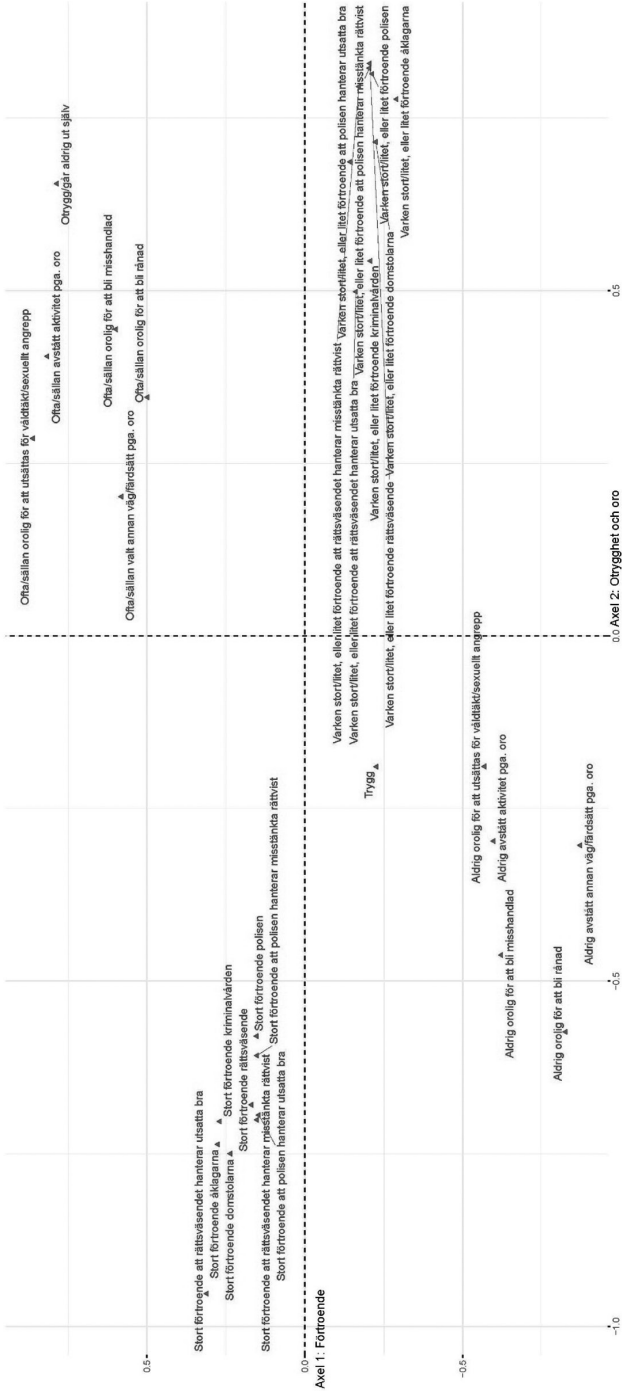
Axel 2				
Variabel	Kategori (+)	Bv.	Kategori (-)	Bv.
Otrygghet ensam på kvällen i egna bostadsområdet	Otrygg/går aldrig ut själv	4,882		
Avstått från aktivitet pga. oro för att utsättas för brott	Ofta/sällan avstått från aktivitet	9,939	Aldrig avstått från aktivitet	7,290
Valt annan väg/annat färdssätt p.g.a. oro att utsättas för brott	Ofta/sällan valt annan väg / annat färdssätt	7,154	Aldrig valt annan väg / annat färdssätt	10,749
Oro för att bli m isshandlad	Oroar sig ofta/sällan för att bli misshandlad	6,443	Oroar sig aldrig för att bli misshandlad	6,705
Oro för att bli rånad	Oroar sig ofta/sällan för att bli rånad	5,470	Oroar sig aldrig för att bli rånad	9,074
Oro för att bli våldtagen/sexuellt angripen	Oroar sig ofta/sällan för att bli våldtagen/sexuellt angripen	10,416	Oroar sig aldrig för att bli våldtagen/sexuellt angripen	6,881
Summa		44,304		40,699

Vidare går det att utläsa att den vänstra delen av axel 1 – med negativa värden – indikerar högt förtroende för tidigare nämnda institutioner, medan den högra delen – med positiva värden – indikerar ett lågt förtroende för dessa. Sett till axel 2, framgår att den nedre delen av den – med negativa värden – indikerar oro, otrygghet och att respondenten avstått från aktiviteter, tagit en annan väg eller valt ett annat färdssätt på grund av otrygghet och oro, medan den övre delen – med positiva värden – indikerar trygghet, låg oro och att respondenten inte avstått från eller anpassat aktiviteter på grund av oro eller otrygghet. Detta illustreras även av graf 1 nedan, som visar hur de aktiva variabelkategorierna är lokaliserade längs med axlarna som strukturerar rummet. Noterbart för samtliga grafer som inkluderats i artikeln är att punkterna representerar variabelkategoriernas medelpunkter för spridningen av samtliga respondenters upplevelser/känslor/förtroenden.

Som framgår av grafen nedan tycks axlarna till viss del vara relaterade till varandra, då det finns en viss vridning i lokaliseringen av de aktiva variabelkategorierna. Detta har dock inte ansetts vara ett problem för analysen som sådan, utan kan spåras tillbaka till att axlarna vid konstruktionen av dem enligt MCA inte tvingas att vara icke-korrelerade på samma vis som vid exempelvis en faktoranalys med varimax-rotation.

Efter denna granskning av de aktiva variabelkategorierna, som identifierat två grundläggande polariteter som strukturerar det sociala rummet, är det nu dags att undersöka hur upplevelser av otrygghet, oroskänslor och förtroenden skiljer sig åt mellan olika sociala grupper. Detta görs genom analys av hur de supplementära variablerna sprider sig längs rummets axlar.

Graf 1. Aktiva variabelkategorier längs med axel 1 (horisontell) och axel 2 (vertikal).

Resultat

I den här delen presenteras resultatet av den multipla korrespondensanalysen. Inledningsvis undersöks skillnader i förtroende för rättsväsendet och dess institutioner och upplevelser av trygghet och oro utifrån de enskilda bakgrundsvariablerna, varefter fokus riktas mot de intersektionella positionerna och hur skillnader i förtroende och upplevelser av trygghet och oro kan förstås utifrån dessa.

I graf 2 nedan visas hur samtliga variabler – både aktiva och supplementära – placeras ut i rummet, det vill säga hur bakgrundsvariablerna och de intersektionella positionerna relaterar till trygghet/oro och förtroende. Den första, horisontella axeln ställer stort förtroende för polis, rättsväsendet, domstolarna, åklagarna och kriminalvården mot lågt förtroende för desamma. Sett *enbart* till de enskilda bakgrundsvariablerna framgår att kvinnor, personer mellan 30–59 år och personer med medelinkomst eller hög inkomst placeras till vänster i grafen, medan män, personer med låg inkomst och personer mellan 16–29 år och 60–84 år placeras till höger. Detta indikerar att det finns vissa skillnader i förtroende till rättsväsendet och dess institutioner mellan nämnda grupper. Personer vilkas föräldrar är födda i Sverige, och personer med minst en utlandsfödd förälder placeras båda nära mitten av grafen, vilket går att tolka så att skillnaderna i förtroende mellan dessa grupper är marginella.

Den andra, vertikala axeln ställer att aldrig vara orolig för att utsättas för olika brott och anpassning av aktiviteter och färd sätt på grund av oro mot oros känslor och begränsningar i vardagen på grund av oro. Av de enskilda positionerna placeras kvinnor, personer mellan 19–29 år och 30–59 år, personer med minst en utlandsfödd förälder samt personer med låg inkomst på den övre delen av axeln, medan män och personer mellan 60–84 år placeras på den nedre delen. Personer med två föräldrar födda i Sverige och personer med medelinkomst eller hög inkomst ligger mycket nära rummets centrum. Generellt uppvisas tydligare skillnader mellan de olika grupperna längs den vertikala axeln i jämförelse med den horisontella axeln. Personer som har minst en utlandsfödd förälder upplever mer otrygghet och oro än personer vilkas föräldrar är födda i Sverige, vilket även är fallet med låginkomsttagare jämfört med medel- eller höginkomsttagare (för liknande resultat, se Van Dijk, van Kesteren & Smit 2008; May, Rader & Goodrum 2009; Brå 2019b). Störst avstånd längs denna axel återfinns mellan män och kvinnor.

Denna studie syftar dock till att introducera en intersektionellt grundad explorativ kvantitativ analys av trygghet. Fokus riktas nu därför mot de intersektionella positionerna. I graf 3 nedan framställs de intersektionella positionerna och de enskilda bakgrundsvariablerna. Dessa visar att det finns tre huvudsakliga kluster. Det första klustret återfinns i mitten av figuren och innehåller de enskilda variabelkategorierna för bakgrund utifrån föräldrars födelseland och inkomst, individer mellan 30–59 år samt gruppen män som har minst en utlandsfödd förälder med hög inkomst (MESÖ). Vid en närmare undersökning av detta kluster framgår att individer med låg inkomst tycks känna ett något högre förtroende för polis och andra aktörer inom rättsväsendet än övriga grupper. Angående otrygghets- och oroskänslor finns inga betydande skillnader inom klustret, även om personer mellan 30–59 år, personer med minst en utlandsfödd förälder och personer med låg inkomst placeras på den övre delen av den vertikala axeln.

Det andra klustret, som består av den enskilda gruppen kvinnor tillsammans med de grupper av kvinnor som har svenskfödda föräldrar (KSU och KSÖ), återfinns i det övre vänstra fältet. Dessa grupper av kvinnor uppvisar generellt ett större förtroende för polis och aktörer inom rättsväsendet och känner sig i större utsträckning otrygga och oroliga i jämförelse med övriga grupper, men i synnerhet jämfört med grupperna av män.

Det tredje klustret består av den enskilda gruppen män tillsammans med de två grupperna av män som har svenskfödda föräldrar (MSU och MSÖ). Detta kluster återfinns i det nedre högra fältet, vilket innebär att dessa grupper av män generellt upplever sig mindre oroliga och otrygga och även att de i mindre utsträckning än övriga grupper, i synnerhet grupper av kvinnor, anpassar sitt liv och sin vardag utifrån oro. Av den horisontella axeln framgår även att dessa grupper av män tenderar att ha ett något lägre förtroende för polis och övriga aktörer inom rättsväsendet i jämförelse med de flesta andra grupperna.

Grafen innehåller dock fler intressanta grupper än de som återfinns inom klustren, nämligen grupperna kvinnor med minst en utlandsfödd förälder (KESÖ och KESU) och män med minst en utlandsfödd förälder och låg inkomst (MESU). Anledningen till att dessa grupper blir särskilt intressanta att studera är att de utgörs av intersektionella positioner och på så sätt kan visa på betydelsen av samspelet mellan olika maktordningar för individers upplevelser av otrygghet och oro och/eller förtroende för olika aktörer inom rättsväsendet.

Genom att fokusera på de grupper som återfinns utanför klustren framgår att män med minst en utlandsfödd förälder, oavsett inkomst (MESU och MESÖ), upplever sig mindre trygga än män med svenskfödda föräldrar (MSU och MSÖ) och även den samlade gruppen män. Vidare framgår att kvinnor med minst en utlandsfödd förälder och med medelinkomst eller hög inkomst (KESÖ) har högre förtroende för rättsväsendet och dess aktörer än övriga grupper kvinnor, men att de samtidigt är högre placerade på den vertikala axeln och därmed upplever sig mer otrygga och oroliga än övriga grupper kvinnor. Det motsatta gäller för kvinnor med minst en utlandsfödd förälder med låg inkomst (KESU), som tenderar att ha lägre förtroende men uppleva sig mindre oroliga och otrygga än övriga grupper av kvinnor. Viktigt att notera för dessa grupper är dock att urvalet dessvärre är mycket litet. Detta är en stor utmaning då det dels försämrar möjligheten att bryta ner datamaterialet i undergrupper, dels kan göra det svårare att dra slutsatser. Med tanke på att syftet med artikeln är att ge ett exempel på en kvantitativ metod som kan användas för att analysera upplevelser av (o)trygghet utifrån ett intersektionellt perspektiv, menar vi dock att detta ytterligare understryker vikten av att fortsätta utveckla den här typen av undersökningar med avseende på hur material samlas in. Ett alternativ är att som i det här fallet översampla ytterligare grupper som tenderar att vara svåra att nå eller att i mindre utsträckning än andra svara på enkäter. Ett annat alternativ för att öka gener är att arbeta mer uppsökande och samla in kompletterande data genom intresseorganisationer, föreningar eller liknande.

Den andra delen av resultatet – där fokus ligger på de intersektionella positionerna – skiljer sig tydligt från den inledande tolkningen av de enskilda positionerna, där det exempelvis endast framkom mindre skillnader i trygghet och oro mellan personer med minst en utlandsfödd förälder och personer med två föräldrar födda i Sverige. Genom att konstruera och analysera intersektionella positioner kan vi synliggöra hur strukturella under- och överordningar samverkar och påverkar personers (o)trygghets- och oroskänslor samt förtroende för polis och rättsväsendets institutioner, något som osynliggörs när dessa positioner studeras var för sig, som i den inledande analysen i denna studie men även i många av de trygghetsundersökningar som genomförs i Sverige (exempelvis MSB 2011; SKL 2014; Brå 2021). Jämfört med exempelvis en regressionsanalys, där effekten av enskilda oberoende variabler på utfallsvariabeln testas och redovisas, visualiserar resultatet av en MCA-analys relationerna mellan respondenterna i ett flerdimensionellt rum. I det här fallet rör det sig om ett rum bestående av de aktiva variablerna – (o)trygghet och oro samt förtroende för polis och rättsväsendets institutioner – inom vilket de supplementära variablerna – enskilda och intersektionella positioner – placeras ut för att åskådliggöra hur de förhåller sig till rummets olika dimensioner. Resultatet kan på så sätt sägas illustrera de fördjupade förklaringar till skillnader i upplevelser av otrygghet som den kvalitativa forskningen på området länge har lyft fram (exempelvis Listerborn 2000, 2002, 2015, 2016; Holmlander 2001; Sandberg & Tollefsen 2010; Giritli Nygren, Öhman & Olofsson 2017; Sjöberg & Giritli Nygren 2021).

Slutdiskussion

I inledningen av den här artikeln nämndes delar av den kritik som riktats mot de etablerade metoderna för att kvantitativt mäta och kartlägga upplevelser av (o)trygghet. Kritiker som Lee (2001) och Pain (2000) har visat att trygghet ofta definieras som avsaknad av brott och brottslighet. Trygghet är dock något betydligt mer komplext än så. Det är relaterat till individens sociala positioner, kroppsliga uttryck och erfarenheter samt de maktstrukturer i vilka vi lever (även Kern 2005, 2010a, 2010b). Det är genom dessa linser individens trygghets- eller otrygghetskänslor filtreras. Vi ansluter oss till denna vidare förståelse av trygghet och menar att en reduktionistisk förståelse av trygghet som avsaknad av brott eller risk för brott är särskilt problematisk i den svenska kontexten, där trygghetsmätningar ofta ligger till grund för kommuners och andra aktörers arbete med att öka tryggheten i offentliga rum och göra de mer inkluderande. De nuvarande sätten att kartlägga trygghet riskerar att reproducera gängse normativa antaganden om hur offentliga rum upplevs genom att inte ta hänsyn till betydelsen av individens sociala och ekonomiska positioner och på så sätt dölja eller förminska hur upplevelser av otrygghet är sammanvävda med och oskiljaktiga från maktstrukturer i samhället. Resultaten från vår studie visar också, i enighet med kritisk kvalitativ forskning, att skillnader i upplevelser av trygghet och otrygghet inte bara handlar om enskilda faktorer utan om hur olika maktstrukturer samverkar. Vår studie bidrar med andra ord med kvantitativa belegg för dessa insikter och understryker behovet av att använda en intersektionell ansats när vi undersöker trygghet och otrygghet i samhället.

Syftet med den här studien var att introducera en intersektionellt grundad explorativ kvantitativ analys av trygghet och ge ett empiriskt exempel på vilka resultat en sådan analys kan ge. Undersökningen visar att den här typen av analys bidrar med ny kunskap om komplexiteten i relationen mellan upplevelser av trygghet och individens socioekonomiska positioner. Analysen av intersektionella positioner visar med andra ord hur olika sociala faktorer som kön, etnicitet och socioekonomisk status samverkar och hur dessa strukturer tillsammans påverkar människors (o)trygghets- och oroskänslor samt deras förtroende för polisen och rättsväsendet. Dessa nyanser och komplexiteter blir ofta osynliga när man bara undersöker enskilda faktorer, vilket vi såg i vår inledande analys och något som också är vanligt i många av de undersökningar av trygghet som görs av kommuner, myndigheter och intresseorganisationer i dag. Genom intersektionella kvantitativa analyser kan kommuner och polisen få mer specifika och användbara data som visar hur trygghetsupplevelser varierar beroende på exempelvis samspelet mellan kön och etnicitet. Sådana analyser kan också synliggöra grupper som tidigare varit osynliga i trygghetsundersökningar, men som i själva verket är särskilt utsatta. Genom att synliggöra ojämlikhet kan resultaten av denna metod ge kommunerna och polisen underlag för att arbeta mer systematiskt med att motverka ojämlikheter och maktrelationer som strukturerar offentliga rum. Exempelvis kan de belysa behovet av policyer och insatser som främjar inkludering och rättvisa i stadsplanering och trygghetsarbete.

Vi har nämnt att det finns brister i den föreliggande studien som framför allt hänför

sig till frågor om urval och urvalsstorlek. Trots det kan vi bekräfta resultaten av tidigare forskning och illustrera hur upplevelser av otrygghet i offentliga rum är oskiljaktiga från frågor om makt. Studien exemplifierar även hur kvantitativa metoder – såsom MCA – kan användas för att illustrera och belysa denna komplexitet, samtidigt som hänsyn tas till sociala kategoriers temporära och flytande karaktär. Det är dock inte tillräckligt att undersöka trygghet enbart med hjälp av kvalitativ metod. Denna studie visar på relevansen av att även i kvantitativa studier se till trygghet ur ett kritiskt och intersektionellt perspektiv, men den ger inga tydliga svar på frågan vad som ligger till grund för de skillnader i upplevelser av otrygghet som illustrerats ovan. Därmed behöver kvantitativa studier fortsatt kompletteras med kvalitativa studier, men även med fler och mer varierande sätt att mäta upplevelser av otrygghet i offentliga rum.

Referenser

- Abdi H. & D. Valentin (2007) "Multiple Correspondence Analysis", 1–14 i N. Salkind (red.) *Encyclopedia of Measurement and Statistics*. Thousand Oaks: Sage.
- Alexander, C. & R. Pain. (2012) "Urban security: Whose security? Everyday responses to urban fears", 37–53 i V. Ceccato (red.) *The Urban Fabric of Crime and Fear*. Dordrecht: Springer Nature.
- Bauer, G. R. & A.I. Scheim (2019) "Advancing quantitative intersectionality research methods. Intracategorical and intercategory approaches to shared and differential constructs." *Social Science & Medicine* 226:260–262.
- Bauer, G. R. (2014) "Incorporating intersectionality theory into population health research methodology. Challenges and the potential to advance health equity." *Social Science & Medicine* 110:10–17.
- Bauer, G., S. M. Churchill, M. Mahendran, C. Walwyn, D. Lizotte & A. A. Villarrueda (2021) "Intersectionality in quantitative research. A systematic review of its emergence and applications of theory and methods." *Population Health* 14:1–11.
- Beebejaun, Y. (2016) "Gender, urban space, and the right to everyday life." *Journal of Urban Affairs* 39 (3):323–334.
- Berg, M. & T. Johansson (2016) "Trust and Safety in the Segregated City. Contextualizing the Relationship between Institutional Trust, Crime-related Insecurity and Generalized Trust." *Scandinavian Political Studies* 39 (4):458–481.
- Bourdieu, P. (1984[1979]) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. London: Routledge.
- Bowleg, L. (2012) "The problem with the phrase women and minorities. Intersectionality – an important theoretical framework for public health." *American Journal of Public Health* 102 (7):1267–1273.
- Brandén, J. (2022) *In the name of safety. Power, politics and the constitutive effects of local governing practices in Sweden*. Doktorsavhandling, Umeå universitet.
- Brottsförebyggande rådet (Brå) (2019a) *Nationella trygghetsundersökningen 2018. Teknisk rapport* (Rapport 2019:2). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (Brå) (2019b) *Nationella trygghetsundersökningen 2018. Om utsatthet, otrygghet och förtroende* (Rapport 2019:1). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Börjesson, M. (2016) *Rummet av kultur och medievänor i Sverige 2015* (Rapport 2018:3). Stockholm: Myndigheten för kulturanalys.
- Catalo, R. & C. Whitzman (red.) (1994) *Lessons from Success Stories. Making Communities Safer*. Toronto: City of Toronto.
- Cho, S., K. Crenshaw & L. McCall (2013) "Toward a Field of Intersectionality Studies. Theory, applications, and praxis." *Signs* 38 (4):785–810.
- Choo, H.-Y. & M. M. Ferree (2010) "Practicing intersectionality in sociological research. A critical analysis of inclusions, interactions and institutions in the study of inequalities." *Sociological Theory* 28 (2):129–149.
- Doyle, M., L. Frogner, H. Andershed & A.-K. Andershed (2015) "Feelings of Safety

- in the Presence of the Police, Security Guards, and Police Volunteers." *European Journal of Criminal Policy and Research* 22:19–40.
- Hill Collins, P. (2000) *Black Feminist Thought. Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. New York: Routledge.
- Crenshaw, K. (1989) "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics." *University of Chicago Legal Forum* 1 (8):139–167.
- Crenshaw, K. (1991) "Mapping the Margins. Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color." *Stanford Law Review* 43 (6):1241–1299.
- Forsberg, H. (2018) "Valet av utbildning på gymnasie marknaden i socialt tillbakasatta områden." *Sociologisk Forskning* 55 (1):23–52.
- Garland, D. (2001) *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Giritli Nygren, K., S. Öhman. & A. Olofsson (2017) "Doing and undoing risk. The mutual constitution of risk and heteronormativity in contemporary society." *Journal of Risk Research* 20 (3):418–432.
- Giritli Nygren, K, A. Olofsson & S. Öhman (2020) *A Framework for Intersectional Risk Theory in an Ambivalent World*. London: Palgrave Macmillan.
- Hancock, A.M. (2007) "When multiplication doesn't equal quick addition. Examining intersectionality as a research paradigm." *Perspectives on Politics* 5.
- Harari, L. & C. Lee (2021) "Intersectionality in quantitative health disparities research. A systematic review of challenges and limitations in empirical studies." *Social Science & Medicine* 277, artikel 113876.
- Harnois, C. E. (2013) *Feminist measures in survey research*. London: Sage.
- Hermansson, K. (2018) "Den svenska tryggheten. En studie av en kriminalpolitik symbol." *Sociologisk Forskning* 55 (2–3):179–202.
- Hollander, J. A. (2001) "Vulnerability and dangerousness. The construction of gender through conversation about violence." *Gender and Society* 15 (1):83–109.
- Hollway, W. & T. Jefferson (2013) *Doing qualitative research differently a psychosocial approach*. London: Sage.
- Johansson, S. & K. Haandrikman (2023) "Gendered fear of crime in the urban context. A comparative multilevel study of women's and men's fear of crime." *Journal of Urban Affairs* 45 (7):1238–1264.
- Kern, L. (2010) "Selling the 'scary city'. Gendering freedom, fear and condominium development in the neoliberal city." *Social & Cultural Geography* 11 (3):209–230.
- Koskela, H. (1999) *Fear, control and space. Geographies of gender, fear of violence, and video surveillance*. Doktorsavhandling, Helsingfors universitet, Finland.
- Le Roux, B. & H. Rouanet (2004) *Geometric data analysis. From correspondence analysis to structured data analysis*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Le Roux, B. & H. Rouanet (2010) *Multiple correspondence analysis*. London: Sage.
- Lee, M. (2001) "The genesis of 'fear of crime'." *Theoretical Criminology* 5(4):467–485.
- Lindell, J. & J. F. Hovden (2017) "Distinktioner i medievälfärdsstaten." I J. Ohlsson, H. Oscarsson, & M. Solevid (red.) *Ekvilibrium*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Listerborn, C. (2000) *Om rätten att slippa skyddas*. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.
- Listerborn, C. (2001) "Rädslans geografi – om "privata" kvinnor och "offentliga" män." *Tidskrift för genusvetenskap* 2:83–98.
- Listerborn, C. (2002) *Tryggstad. Diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik*. Doktorsavhandling. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.
- Listerborn, C. (2016) "Feminist struggle over urban safety and the politics of space." *European Journal of Women's Studies* 23 (3):251–264.
- May, D., N. E. Rader & S. Goodrum (2009) "A Gendered Assessment of the 'Threat of Victimization'. Examining Gender Differences in Fear of Crime, Perceived Risk, Avoidance, and Defensive Behaviors." *Criminal Justice Review* 35 (2):159–182.
- McCall, L. (2001) *Complex inequality. Gender, class and race in the new economy*. New York: Routledge.
- McCall, L. (2005) "The complexity of intersectionality." *Signs* 30 (3):1771–1800.
- Pain, R. (1991) "Space, sexual violence and social control. Integrating geographical and feminist analyses of women's fear of crime." *Progress in Human Geography* 15 (4):415–431.
- Pain, R. (2000) "Place, social relations and the fear of crime: a review." *Progress in Human Geography* 24 (3):365–387.
- Pain, R. (2001) "Gender, race, age and fear in the city." *Urban Studies* 38 (5–6):899–913.
- Sahlin Lilja, H. (2018) "'Otrygghet' i politisk kommunikation – en begreppslig analys och jämförelse av 1970- och 2010-talen." *Nordisk Tidsskrift för Kriminalvetenskap* 2:170–190.
- Sahlin Lilja, H. (2021). *The Emergence, Establishment and Expansion of Fear of Crime Research in Sweden*. Lund: Lunds universitet.
- Sandberg, L. (2011). *Fear of violence and gendered power relations. Responses to threat in public space in Sweden*. Doktorsavhandling. Umeå: Department of Social and Economic Geography, Umeå universitet.
- Sandberg, L. & M. Rönnblom (2016) "Imagining the ideal city, planning the gender-equal city in Umeå, Sweden." *Gender, Place & Culture* 23 (12):1750–1762.
- Sandberg, L., & A. Tollefsen (2010) "Talking about Fear of Violence in Public Space. Female and Male Narratives about Threatening Situations in Umeå." *Social & Cultural Geography* 11 (1):1–15.
- SCB (2021) *Inkomster för personer i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/inkomster-for-personer/>, hämtningsdatum 2 december 2021.
- Sjöberg, I. (2024) *A call for safety. Mapping a dispositif of safety in entrepreneurial planning and development*. Doktorsavhandling. Sundsvall: Mittuniversitetet.
- Sjöberg, I. & K. Giritli Nygren (2021) "Contesting city safety. Exploring (un)safety and objects of risk from multiple viewpoints." *Journal of Risk Research* 24 (10):1251–1265.
- Stanko, E. (1990) *Everyday violence. How women and men experience sexual and physical danger*. London: Harper Collins.

- Stanko, E. (1997) "Safety talk – conceptualizing women's risk assessment as a 'technology of the soul'." *Theoretical Criminology* 1 (4):479–499.
- Valentine, G. (1989) "The geography of women's fear." *Area* 21 (4):385–390.
- Van Dijk, J. J. M., J. J. van Kesteren & P. Smit (2008) *Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004–2005 ICVS and EU ICS*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Walby, S., J. Armstrong & S. Strid (2012) "Intersectionality: Multiple Inequalities in Social Theory." *Sociology* 46 (2):224–240.
- Werkele, G. & C. Whizman (1995) *Safer cities. Guidelines for Planning, Design and Management*. New York & London: Van Nostrand Reinhold.
- Whitzman, C. (1992) "Taking Back Planning. Promoting Women's Safety in Planning Places – the Toronto Experience." *Journal of Architectural and Planning Research* 9 (2):169–179.
- Whitzman, C. (2007) "Stuck at the front door: gender, fear of crime and the challenge of creating safer space." *Environment and Planning A* 39 (11): 2715–2732.
- Öhman, S., A. Olofsson & K. Giritli Nygren (2018) "A methodological strategy for exploring intersecting inequalities. An example from Sweden." *The Journal of Social Policy Studies* 16 (3):501–516.

Appendix 1. Frågor i analysen och beskrivningar av omkodning om relevant

Tabell 6. Frågor i analysen och beskrivningar av omkodning om relevant.

Enkätfråga	Ursprungliga variabelvärden	Variabelvärden efter omkodning
Om du går ut ensam sent en kväll i området där du bor, hur trygg eller otrygg känner du dig då?	Mycket trygg Ganska trygg Ganska otrygg Mycket otrygg Går aldrig ut ensam på kvällen	1–2 → Trygg 3–5 → Otrygg/går aldrig ut ensam på kvällen
Har det hänt under det senaste året att du avstått från någon aktivitet, t.ex. gå promenad, restaurang eller träffa någon på grund av oro för att utsättas för trakasserier eller hot?	Mycket ofta Ganska ofta Ganska sällan Mycket sällan Aldrig	1–4 → Ofta/sällan avstått aktivitet p.g.a. oro 5 → Aldrig avstått aktivitet p.g.a. oro
Har det hänt under det senaste året att du valt att ta en annan väg eller ett annat färdstätt på grund av oro för att utsättas för brott?	Mycket ofta Ganska ofta Ganska sällan Mycket sällan Aldrig	1–4 → Ofta/sällan valt annan väg / annat färdstätt p.g.a. oro 5 → Aldrig valt annan väg / annat färdstätt p.g.a. oro
Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska bli misshandlad?	Mycket ofta Ganska ofta Ganska sällan Mycket sällan Aldrig	1–4 → Ofta/sällan orolig för att bli misshandlad 5 → Aldrig orolig för att bli misshandlad
Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska bli rånad?	Mycket ofta Ganska ofta Ganska sällan Mycket sällan Aldrig	1–4 → Ofta/sällan orolig för att bli rånad 5 → Aldrig orolig för att bli rånad
Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att du ska bli våldtagen eller på annat sätt sexuellt angripen?	Mycket ofta Ganska ofta Ganska sällan Mycket sällan Aldrig	1–4 → Ofta/sällan orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen 5 → Aldrig orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen
Hur stort eller litet förtroende har du för polisens sätt att bedriva sitt arbete?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1–2 → Stort förtroende för polisen 3–5 → Varken stort/litet, eller litet förtroende för polisen 6 → Missing/bortfall

Om du tänker dig rättsväsendet som en helhet. Hur stort eller litet förtroende har du för rättsväsendet?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1-2 → 3-5 → 6 →	Stort förtroende för rättsväsendet Varken stort/litet, eller litet förtroende för rättsväsendet Missing/bortfall
Hur stort eller litet förtroende har du för åklagarnas sätt att bedriva sitt arbete?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1-2 → 3-5 → 6 →	Stort förtroende för åklagarna Varken stort/litet, eller litet förtroende för åklagarna Missing/bortfall
Hur stort eller litet förtroende har du för domstolarnas sätt att bedriva sitt arbete?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1-2 → 3-5 → 6 →	Stort förtroende för domstolarna Varken stort/litet, eller litet förtroende för domstolarna Missing/bortfall
Hur stort eller litet förtroende har du för kriminalvårdens sätt att bedriva sitt arbete?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1-2 → 3-5 → 6 →	Stort förtroende för kriminalvården Varken stort/litet, eller litet förtroende för kriminalvården Missing/bortfall
Hur stort eller litet förtroende har du för att rättsväsendet som helhet hanterar dem som <i>misstänks</i> för brott på ett <i>rättvist</i> sätt?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1-2 → 3-5 → 6 →	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist Missing/bortfall
Hur stort eller litet förtroende för att polisen som helhet behandlar dem som <i>misstänks</i> för brott på ett <i>rättvist</i> sätt?	Mycket stort Ganska stort Varken stort eller litet Ganska litet Mycket litet Ingen åsikt/Vet inte	1-2 → 3-5 → 6 →	Stort förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist Missing/bortfall

Hur stort eller litet förtroende för att rättsväsendet som helhet behandlar dem som <i>utsätts</i> för brott på ett <i>bra</i> sätt?	Mycket stort	1-2 →	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra
	Ganska stort	3-5 →	
	Varken stort eller litet		Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra
	Ganska litet		
	Mycket litet	Missing/bortfall	
Ingen åsikt/Vet inte	6 →		
Hur stort eller litet förtroende har du för att polisen behandlar dem som <i>utsätts</i> för brott på ett <i>bra</i> sätt?	Mycket stort	1-2 →	Stort förtroende för att polisen hanterar utsatta bra
	Ganska stort	3-5 →	
	Varken stort eller litet		Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar utsatta bra
	Ganska litet		
	Mycket litet	6 →	Missing/bortfall
Ingen åsikt/Vet inte			

Appendix 2. Fördelning/univariat analys av de ingående variablerna

Tabell 2. Aktiva och supplementära variabler angivna i antal och andelar.

Variabel	Kategori	N	%
Otrygghet ensam på kvällen i egna bostadsområdet*	Trygg	429	77,58
	Otrygg/går aldrig ut själv	124	22,42
Avstått från aktivitet p.g.a. oro för att utsättas för brott*	Ofta/sällan avstått från aktivitet	234	42,31
	Aldrig avstått från aktivitet	319	57,69
Valt annan väg / annat färdsätt p.g.a. oro för att utsättas för brott*	Ofta/sällan valt annan väg/färdsätt	332	60,04
	Aldrig valt annan väg/färdsätt	221	39,96
Oro för att bli misshandlad*	Ofta/sällan orolig för att bli misshandlad	282	50,99
	Aldrig orolig för att bli misshandlad	271	49,01
Oro för att bli rånad*	Ofta/sällan orolig för att bli rånad	345	62,39
	Aldrig orolig för att bli rånad	208	37,61
Oro för att bli våldtagen/ sexuellt angripen*	Ofta/sällan orolig för att bli våldtagen/ sexuellt angripen	220	39,78
	Aldrig orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen	333	60,22
Förtroende för polisen*	Stort förtroende för polisen	323	58,41
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för polisen	230	41,59
Förtroende för rättsväsen- det*	Stort förtroende för rättsväsendet	304	54,97
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för rättsväsendet	249	45,03
Förtroende för åklagarna*	Stort förtroende för åklagarna	284	51,36
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för åklagarna	269	48,64
Förtroende för domstolarna*	Stort förtroende för domstolarna	270	48,82
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för domstolarna	283	51,18
Förtroende för kriminal- vården*	Stort förtroende för kriminalvården	241	43,58
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för kriminalvården	312	56,42
Förtroende för att rättsvä- sendet hanterar misstänkta rättvist*	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	294	53,16
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	259	46,84

Förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist*	Stort förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	318	57,50
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	235	42,50
Förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra*	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	190	34,36
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	363	65,64
Förtroende för att polisen hanterar utsatta bra*	Stort förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	275	49,73
	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	278	50,27
Ålder**	16–29 år	109	19,71
	30–59 år	200	36,17
	60–84 år	244	44,12
Kön**	Man	275	49,73
	Kvinna	278	50,27
Disponibel inkomst (ekonomisk klass)**	Låg inkomst	176	31,83
	Medelinkomst/hög inkomst	377	68,17
Bakgrund utifrån föräldrars födelseland**	Sverige	479	86,62
	Ej Sverige	74	13,38
Intersektionell position**	Man, Sverige, Låg inkomst	56	10,13
	Man, Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	179	32,37
	Man, Ej Sverige, Låg inkomst	11	1,99
	Man, Ej Sverige, Medel/hög inkomst	30	5,42
	Kvinna, Sverige, Låg inkomst	87	15,73
	Kvinna Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	154	27,85
	Kvinna, Ej Sverige, Låg inkomst	21	3,80
	Kvinna, Ej Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	15	2,71
Totalt		553	

* Aktiv variabel ** Inaktiv supplementär variabel

Appendix 3. Koordinater för supplementära variablers kategorier

Tabell 7. Koordinater för aktiva variablers kategorier, axel 1–2.

Axel 1		Axel 2	
Variabel	Koo.	Variabel	Koo.
Trygg	-0,189	Trygg	-0,227
Otrygg/går aldrig ut själv	0,654	Otrygg/går aldrig ut själv	0,785
Ofta/sällan avstått från aktivitet	0,405	Ofta/sällan avstått från aktivitet	0,815
Aldrig avstått från aktivitet	-0,297	Aldrig avstått från aktivitet	-0,598
Ofta/sällan valt annan väg/färdsätt	0,202	Ofta/sällan valt annan väg/färdsätt	0,580
Aldrig valt annan väg/färdsätt	-0,303	Aldrig valt annan väg/färdsätt	0,873
Ofta/sällan orolig för att bli misshandlad	0,444	Ofta/sällan orolig för att bli misshandlad	0,598
Aldrig orolig för att bli misshandlad	-0,462	Aldrig orolig för att bli misshandlad	-0,622
Ofta/sällan orolig för att bli rånad	0,346	Ofta/sällan orolig för att bli rånad	0,498
Aldrig orolig för att bli rånad	-0,573	Aldrig orolig för att bli rånad	-0,826
Ofta/sällan orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen	0,286	Ofta/sällan orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen	0,861
Aldrig orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen	-0,189	Aldrig orolig för att bli våldtagen/sexuellt angripen	-0,569
Stort förtroende för polisen	-0,580	Stort förtroende för polisen	0,152
Varken stort/litet, eller litet förtroende för polisen	0,814	Varken stort/litet, eller litet förtroende för polisen	-0,214
Stort förtroende för rättsväsendet	-0,679	Stort förtroende för rättsväsendet	0,169
Varken stort/litet, eller litet förtroende för rättsväsendet	0,829	Varken stort/litet, eller litet förtroende för rättsväsendet	-0,206
Stort förtroende för åklagarna	-0,736	Stort förtroende för åklagarna	0,275
Varken stort/litet, eller litet förtroende för åklagarna	0,777	Varken stort/litet, eller litet förtroende för åklagarna	-0,291
Stort förtroende för domstolarna	-0,750	Stort förtroende för domstolarna	0,235
Varken stort/litet, eller litet förtroende för domstolarna	0,715	Varken stort/litet, eller litet förtroende för domstolarna	-0,225
Stort förtroende för kriminalvården	-0,703	Stort förtroende för kriminalvården	0,269
Varken stort/litet, eller litet förtroende för kriminalvården	0,543	Varken stort/litet, eller litet förtroende för kriminalvården	-0,208

SOCIOLOGISK FORSKNING 2024

Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	-0,701	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	0,151
Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	0,796	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	-0,172
Stort förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	-0,608	Stort förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	0,151
Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	0,822	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar misstänkta rättvist	-0,205
Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	-0,952	Stort förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	0,310
Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	0,500	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att rättsväsendet hanterar utsatta bra	-0,162
Stort förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	-0,694	Stort förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	0,146
Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	0,686	Varken stort/litet, eller litet förtroende för att polisen hanterar utsatta bra	-0,144

Tabell 8. Koordinater för supplementära variabels kategorier, axel 1–2.

Axel 1		Axel 2	
Variabel	Koo.	Variabel	Koo.
Man	0,075	Man	-0,349
Kvinna	-0,075	Kvinna	0,346
Låg inkomst	0,095	Låg inkomst	0,059
Medelinkomst/hög inkomst	-0,044	Medelinkomst/hög inkomst	-0,027
16–29 år	0,094	16–29 år	0,213
30–59 år	-0,143	30–59 år	0,082
60–84 år	0,075	60–84 år	-0,162
Båda föräldrar födda i Sverige	0,003	Båda föräldrar födda i Sverige	-0,018
Minst en förälder född utanför Sverige	-0,016	Minst en förälder född utanför Sverige	0,119
Man, Sverige, Låg inkomst	0,190	Man, Sverige, Låg inkomst	-0,393
Man, Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	0,067	Man, Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	-0,391
Man, Ej Sverige, Låg inkomst	0,288	Man, Ej Sverige, Låg inkomst	-0,187
Man, Ej Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	-0,135	Man, Ej Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	-0,063
Kvinna, Sverige, Låg inkomst	-0,052	Kvinna, Sverige, Låg inkomst	0,365
Kvinna, Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	-0,114	Kvinna Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	0,337
Kvinna, Ej Sverige, Låg inkomst	0,303	Kvinna, Ej Sverige, Låg inkomst	0,121
Kvinna, Ej Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	-0,398	Kvinna, Ej Sverige, Medelinkomst/hög inkomst	0,648

Författarpresentation

Ida Sjöberg är doktor i sociologi vid Mittuniversitetet och forskar om trygghet och inkludering inom entreprenöriell stadsplanering och stadsutveckling. Med fokus på Sundsvall har hon studerat hur trygghet kommit att utgöra en disciplinerande regim (*dispositif*) genom vilken tillträde och inkludering i offentliga rum kan regleras.

Anna Olofsson är professor i sociologi vid Mittuniversitetet. Hennes forskning fokuserar bland annat på betydelsen av samhällets stratifiering i fråga om genus, etnicitet, sexualitet och klass och hur denna hänger samman med riskstyrning, hantering av risker, riskuppfattningar och riskkommunikation.

Ida Sjöberg
Mittuniversitetet
Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap
Holmgatan 10
851 70 Sundsvall